Předhistorická náleziště

okolí krumlovského

na Moravě.

PÍŠE

JAN NEP. WOLDŘICH.

V OLOMOUCI 1891.

Nákladem vlasten. muzejn. spolku olomuckého. — Tiskem národní knih- a kamenotiskárny Kramáře a Procházky.

Předhistorická naleziště okolí Krumlovského na Moravě.

Píše Jan N. Woldřich.

Všeobecné poznámky.

O různých nálezích, které učiněny byly na pohřebišti nedaleko kníž. Liechtenštejnského cukrovaru východně od Mor. Krumlova se prostírajícím, dostaly se na veřejnosť zprávy sobě tak odporující, že to přimělo antropologickou společnosť vídeňskou k tomu, mne tam vyslati naleziště to prozkoumat. Odebral jsem se koncem října r. 1889. na místo, když byl vlastník, Jeho Jasnosť kníže Liechtenstein povolení ku kopání blahosklonně udělil. Hospodárský rada p. Jan Piskáček, jakož i správce cukrovaru p. A. Vorlíček, přijali mě co nejlaskavěji a tento mě osobně při ohledání mém ochotně podporoval. Oběma vzdávám srdečný dík.

Staroslovanské město Mor. Krumlov, vynikající památkami stavitelskými, mezi nimiž je obzvláště zajímavým polovypuklý kříž s českým nápisem ve zdi novějšího hostince „u kříže", vystavěno je na zátočině řeky Jaroměřice, přítoku to Jihlavky; poloha místa onoho sama vyzývala k usazení se tam. Za mé přítomnosti stržen byl v Krumlově starý jeden dům, při čemž nalezena byla středověká rozbitá nádobka hliněná, jejíž zevnějšek je poset neobyčejně drsnými, téměř špičatými hrbolky. Nálezy předhistorické, tak zejmena zvonkovitá ozdobená miska bronzová, jsou z Krumlova již dávno známy. Také okolí města je bohato nalezišti předhistorickými, z nichž jsem sám měl příležitosť zjistiti ona, o kterých v následujících řádcích zmínka se děje.

Rozsáhlé pohřebiště prostíralo se v ohradě dnešního cukrovaru; při zakládání tohoto byla zajisté velká čásť pohřebiště prokopána; nálezy při tom jistě učiněné roztrousily se do různých rukou. Od té doby kopali zde hlavně: prof. Makovský z Brna a staniční přednosta Janoš, nyní v Praze; poněvadž diluvialní hlína tohoto místa k účelům továrním se odkopává, nasbíral také dřívější ředitel továrny p. Vinc. Bachler, nyní cukrovarník v Hrušovanech, mnoho nalezených předmětů, z nichž důležité kusy dosud má uschovány, kdežto jiných mnoho rozdal.

Když jsem toto místo byl probádal a stáří naleziště zjistil, zajel jsem do Lesonic, odkud jsem se odebral do Brna, prohlédnout si tam předměty uložené ve přírodovědeckém muzeu technické školy. Tím byla moje úloha, na niž náklad vedla antropologická společnosť vídeňská, provedena. Na zpáteční cestě zajel jsem z Olbramovic na hradiště Leskounské, o němž první zprávu na veřejnosť podal p. Dr. Wankel, a kdež mně dělníci nabídli kamenné a koštěné nástroje ku koupi Obádal jsem tam nejvnitřnější kamenný násep, jejž právě dva dělníci, kteří tu poklady hledali, na jednom místě až do základů byli rozkopali, a také prostranství uvnitř tohoto náspu mnohonásobně již rozryté, kdež jsem sám některé věci nalezl. Vrátiv se do Vídně, zakročil jsem, aby toto důležité místo pro vědu zachováno bylo. Dělníci oni psali mně však brzy potom, že mají vrchol toho kopce od vlastníka, obce to olbramovské, najatý a nabízeli mně koš plný nalezených předmětů ku koupi,

načež průběhem zimy ještě tři bedny nalezených věcí mně poslali. Polovici těchto nálezů postoupil jsem c. k. dvor. muzeu. Prohlížejíce předposlední zásilku, pozastavili jsme se, totiž kustos c. k. dvorního muzea vídeňského p. Jos. Szombathy, assistent téhož muzea p. Dr. Mořic Hoernes a já nad několika kamennými kladivy tmavé barvy a nad nástroji koštěnými, které se nám zdály býti falšovány, přes to, že byly velmi zdařile padělány. Když pak jsem takové předměty v poslední zásilce vedle kusů nepochybně pravých opětně nalezl, nabyl jsem přesvědčení, že tu byly pravé nálezy fakticky padělány, a zamítl jsem v březnu další zásilky, neudav pro to důvodu.

Jakmile říšská rada odročena byla a já z Vídně vzdáliti se mohl, zajel jsem na vlastní útraty napřed do Brna vykonat přehlídku ve všech tamějších muzeích, totiž v muzeu Františkovu, v průmysl. muzeu, v muzeu techniky a muzejního spolku. V zemském muzeu není z Leskounu mnoho věcí; několik masivních hliněných misek zdálo se mně podezřelými; také myslím, že dobrá polovice předmětů, které muzejní spolek brněnský v květnu t. r. z Leskounu koupil, je padělána; zejmena černá provrtaná kladiva kamenná a tři hliněné nádoby. Navštíviv pak ještě některé cihelny v okolí Brna, abych se ve příčině známého sporu mezi prof. Makovským a prof. Maškou na místě samém osobně orientoval, odebral jsem se do Olbramovic a navštívil nejprve p. faráře ve Vedrovicích, jemuž jsem své pochybnosti sdělil a který mně potvrdil, že v Zábrdovicích se věci dle nálezů předhistorických padělané vyrábějí, při čemž mně sám ukázal padělané předměty vedle pravých v jeho sbírce uložené Zatím přišel hoch, nabízeje ku koupi kuželovitá, podél provrtaná závaží z jemné hlíny zhotovená; odmítl jsem ho, podotknuv, že hraček které si on sám zhotovil, nekupuju. Nedávaje ostatně dělníkům zábrdovským podezření své znáti, najal jsem je, aby na Leskouně sami pro mě kopali, při čemž jsem nejvnitřnější val a několik ještě neporušených míst zevně valu toho prozkoumal. Nalezl jsem tam sice dosti koštěných a pazourkových nástrojů, hliněných přeslenů, střepin z nádob a kostí zvířecích, ale ne tak hojně, jako objeveny byly na prostranství uvnitř náspu. Večer vyznal mně mezi čtyrma očima mladý jeden dělník, že ve třech domech v Zábrdovicích provádějí nedospělé děti padělání tmavě zbarvených kamenných kladiv, k nimž pro materiál si chodí do jistého kamenného lomu u Krumlova, pak nástrojů koštěných z nalezených kostí, za poslední doby také nádob hliněných a jak se domnívá, také výrobků bronzových z mědi do octa vložené. Tři velmi zdařile padělané nástroje koštěné jsem koupil, falzifikátů bronzových však jsem neuviděl žádných. S touto výrobou padělků počali začátkem února r. 1890.

Není pochybnosti, že se tam předhistorické předměty padělají a falzifikáty vyrábějí, a to velmi dovedně. Poněvadž pak nálezy leskounské ještě vyčerpány nejsou, třebas hlavní naleziště na vrcholu již prozkoumáno bylo, a ježto v okolí na předhistorická naleziště bohatém zajisté ještě mnoho zkoumati se bude, považuju za svou povinnosť na tuto věc upozorniti a k opatrnosti napomenouti. —

Přecházeje nyní k podrobnější rozpravě o nalezištích mnou ohledaných, připomínám ještě, že z doby paleolitické (starší doby kamenné) v cihelně osady Rokytna, půl hodiny od Krumlova vzdálené, mamutí kel nalezen byl.

I. Naleziště u cukrovaru poblíž Krumlova.

Na pravém břehu řeky Jaroměřice sklání se mezi touto řekou a potokem Rakšickým mocný svah nánosu hliněného mírně k jihu směrem k velmi širokému dnu doliny malého potoka Rakšického. Tam stojí rozsáhlý cukrovar a za ním směrem k východu je veliké plotem ohražené prostranství, záležející ze žlutnice, která ponenáhle byla odkopána, při čemž uhodilo se na hroby a jiné nálezy. Když jsem já na místo přijel, bylo naleziště z většiny již odkopáno a vykořistěno; bylo prý tam přes 100 hrobů, což se mi zdá velmi k pravdě podobným. Jenom bezprostředně za továrnou stála ještě část žlutnice neporušena, potom úzký pruh podél severního a východního plotu a v severovýchodním koutě prostranství; tento kout vzbudil ihned mou naději.

Pod vrstvou prsti poměrně slabou, následuje černá, nadmíru prsťnatá vrstva se střepinami a úlomky kostí zvířecích, pod ní pak je uložena žlutnice; tato je směrem jihozápadním velmi mocná, vyklinuje se směrem severovýchodním a leží zde na hrubých valounech. Ve žlutnicové stěně bezprostředně za továrnou se zdvihající, shledal jsem odkopány dvě tmavě zbarvené jámy, které mně poznačeny byly jako hroby, jimiž se ostatně neosvědčily. Zde zahájil jsem svá zkoumání a dal jsem také podél severního plotu a v severovýchodním koutě kopati, celkem na šesti místech.

V severovýchodním koutě narazil jsem po několika hodinách na hrob popelnicový s několika odštěpky pazourkovými, potom na hrob kosterný s četnými nádobami, několika odštěpky pazourkovými a jedním klepadlem; jeden odštěpek pazourkový, podobný hrotu šipky, vězel v polootevřeném poněkud švu šípovém lebky. Dále narazil jsem na druhý hrob kosterný, který obsahoval jenom okončiny v původní poloze, vedle nich pak ležely nádoby, starší i novější střepiny a odštěpky pazourkové. Podél severního plotu nalezl jsem tři tmavé jámy částečně ve žlutnici, částečně ve štěrku. Tyto jakož i jámy uprostřed toho prostranství obsahovaly popelnatou hlínu, pazourkové nožíky a odštěpky. Klepadla (drtidla), nástroje koštěné, hliněná závaží, kusy hliněné omítky, střepiny z nádob, a sice starší dole a místy novější nahoře; pak kosti zvířecí a odpadky kuchyňské s lasturami. Ve žlutnici uprostřed prostranství, zdánlivě neporušené nalezl jsem roztroušeno až do hloubky 1 5 m. několik střepin, odštěpky pazourkové a jeden nástroj koštěný; také bylo tu možno stopovati chodbu žlutnicí vyplněnou, která se šikmo do hloubky skláněla, ale žádných nálezů neposkytla.

Na základě tohoto ohledání jakož i předmětů ve sbírkách brněnské techniky a p. V. Bachlera ve Hrušovanech uložených dospěl jsem k následujícímu výsledku:

Rozsáhlé pohřebiště u cukrovaru mor. krumlovského bylo původně velmi rozsáhlou osadou neolitickou (z mladší doby kamenné), z níž pocházejí dosavadní zbytky jam tehdy za obydlí sloužívších, jakož i některé jámy odpadkové se zbytky kuchyňskými. Tato osada trvala současně s osadou na Leskouně, asi 2 hodiny k jihu vzdáleném; poloha její byla ze tří stran vodou chráněna. Obyvatelé osadu tuto opustili; chýže nad jamami, obklíčené dřívím, ploty neb slamou bezpochyby shořely. Později za doby kovové zvoleno místo ono za pohřebiště. Při pohřbívání přihodilo se asi, že jednotlivé hroby docela nebo částečně do neolitické jámy vyhloubeny byly, a že i jinak zbytky z doby neolitické (střepiny,

odštěpky pazourkové atd.) v nejhořejší vrstvě roztroušené do hrobů se dostaly. Takto vysvětluje se pestrý obsah jednotlivých hrobů.

Nalezené předměty těchto dvou velikých period daly se při vykopání celkem snadno roztříditi; jenom stran několika neozdobených střepin nebylo to možno, poněvadž i za doby kovové upotřebováno bylo nádob hliněných, tuhou nenatřených. Promluvím nyní o nálezích samých postupně dle jejich stáří.

1. Osada doby neolitické u cukrovaru poblíž Krumlova.

Zbytky jam bydlecích byly povětšině 70—80 cm. hluboké, slabě nálevkovité, na dně 2—2·5 m. široké; jedna taková jáma menších rozměrův, u severního plotu vyhloubená, osvědčila se býti jamou odpadkovou. Jámy vyplněny byly popelnatou zemí a poskytovaly jen sporé nálezy. V jamách jakož i na povrchu jich a vedle nich roztroušeny nalezeny byly následující předměty:

Jáma I. byla již z většího dílu odkopána; nalezl jsem tam jenom několik nevelikých hrubých střepů; v ní nebo vedle ní nalezl p. A. Vorlíček růži parohu velmi silného jelena (Cervus elaphus L.), již c. k. dvor. muzeu daroval.

Jáma II. Tlusté (1·1 cm.) střepiny z hrubé, pískovité hlíny, uvnitř černé, zevně červenavě žluté, a pocházející z velikých nádob. Hliněné závaží tkalcovské tvaru elipsoidického, na jedné straně ploché, uprostřed nepravidelnou děrou provrtané, slabě pálené. Větší průměr má 14·7, menší 9 cm. Pak metatarsus (kosť záprstní) z ovce (ovis aries L.?).

Jáma III. Výrobky kamenné: nožík pazourkový šedé barvy (obr. 1. na str. 6.), dva úlomky pazourkové, úlomek břidlicový, kulaté klepadlo z rohovce; eliptické klepadlo z polovice valounku křemenného; úlomek drtidla z břidlice amfibolové. Výrobky koštěné: dýka z ulny skotu, 18·5 cm. dlouhé (obr. 2.); šídlo ze hnátní kosti ovčí (? obr. 3.); hrot z parohu jeleního, přiostřený s tulejem 12 cm. dlouhý (obr. 4.); úlomek zpracovaného parohu jeleního a jiný parohu srnčího (vidláka); připálený úlomek parohu jeleního, ostrý, nezpracovaný úlomek koštěný. Výrobky hliněné: úlomek hliněného závaží tkalcovského tvaru jehlancovitého; dva přesleny tvaru dvojjehlancovitého, jedna polovice vyšší než druhá, pálené· větší průměr má 3·6 a 4·1 cm., menší 3·1 a a 2·5 cm. (obr. 5.); dva kusy obmítky s otiskem plochého měkkého dřeva, slabě pálené. Odpadky jídel: úlomky kostí skotu a ovce a dvě malé lastury. Kosti: Ulna a metacarpus z prasete bahenního (Sus palustris Rütim.), spodní čelisť ovce, kus dolní čelisti kozy (?), úlomky kostí skotu krátkorohého (?) (Bos brachyceros Rütim.), pak konec lýtkové kosti člověčí velmi silného vzrůstu. Úlomky nádob: z břichatého hrnce z hrubé hlíny urobeného, slabě páleného, uvnitř šedého, zevně červenožlutě natřeného, se vtlačenými trojhrannými důlky pod krkem, 18·4 cm. vysokého. Kusy okraje kolmého a málo ven vyhrnutého, tlusté, částečně se šikmými brázdami na horním okraji, částečně s pupíky pod okrajem anebo s důlky prstem vtlačenými do vyvýšeného pásu dokola nádoby (obr. 6.), nebo konečně s uchama vodorovně postavenýma; z hlíny hrubým pískem promíchané, místy černé, více nebo méně pálené. Úlomky dna s okrajem jednoduchým nebo trochu ven vyhrnutým. — Střepiny na povrchu nalezené, době kovové náležející, popsány budou později.

Jáma IV. Nástroje kamenné: kulatá klepadla z rohovce, drtidla z valounu křemenného, tabulka z břidlice slídovité a závalek železitého slínu. Výrobky koštěné: plochý, na obou koncích přiříznutý nástroj ze žebra hovězího (obr. 7.). Výrobky hliněné: horní polovice velmi velikého jehlancovitého, slabě páleného závaží hliněného s děrou; úlomek knoflíka napříč provrtaného, snad ze hliněné lžice. Kosti z prasete bahenního, ovce, skotu krátkorohého, skotu, jelena a zajíce. Zbytky jídel: ze skotu a ovce a lastury malé perleťovky říční. Úlomky nádob: kusy okraje jako v jámě III., mimo to ještě z nádob otočených vyvýšeným páskem šňůrovitým a opatřených hrbolkem na břiše. Úlomky dvou mis s tenkými stěnami, z jemnější hlíny tmavé a pálené.

Jáma V. Nástroje kamenné: dva nožíky pazourkové, dvě pazourková jádra a několik odpadků z pazourku a rohovce; úlomek dlátka nebo kamenné sekery z břidlice amfibolové, úlomek brousku (obr. 8.), ploché klepadlo z valounku a úlomek jiného drtidla. Úlomky nádob: červenožluté střepiny s kulatými a podlouhlými pupíky postranními, některé s čárkami nepravidelně vrytými (obr. 9.); úlomek hrnce se stojatým okrajem a vyvýšeným pasem s důlky prstem vtlačenými; velké i menší kusy dna, více nebo méně pálené. Všecky tyto formy naskytují se také v Hadersdorfu v Dol. Rakousích (dle výkopek Spöttlových). Pak jeden kus obmítky. V nejhořejší vrstvě také této jámy, jakož i v jejím okolí naskytlo se v černé půdě množství střepin novějších, o kterých se později zmíním.

Jáma VI. Nástroje kamenné: nožíčky a odpadky z pazourku, malé ploché dlátko, pálená tabulka břidlicová, větší drtidlo z rohovce a úlomek hadcový. Výrobky hliněné: válcovité, podél provrtané závaží, dosti dobře vypálené, 14·5 cm. dlouhé, 9 cm. široké. Zbytky kostí ze skotu plemene pravěkého (?) (Bos plemeno primigenius). Úlomky nádob: kusy okraje a dna jako v jámě III. a IV.; vodorovné, provrtané nebo kulaté i podlouhlé pupíky pod okrajem a na břiše (jako v Hadersdorfu) vesměs se stěnami tlustými, světlošedými nebo žlutavě červenými, více nebo méně pálené; jediný střípek z malé nádobky s pupíčkem má stěny tenké.

Jáma VII. měla menší rozměry, nebyla tak hluboká jako ostatní a obsahovala velké množství lastur malého druhu říční perleťovky (Unio), mezi nimi pak ležely jiné zbytky jídel, nejvíce kosti ovčí a kus čelisti z bobra; ježto lastury asi za pokrm sloužily, je to patrně jáma pro kuchyňské odpadky.

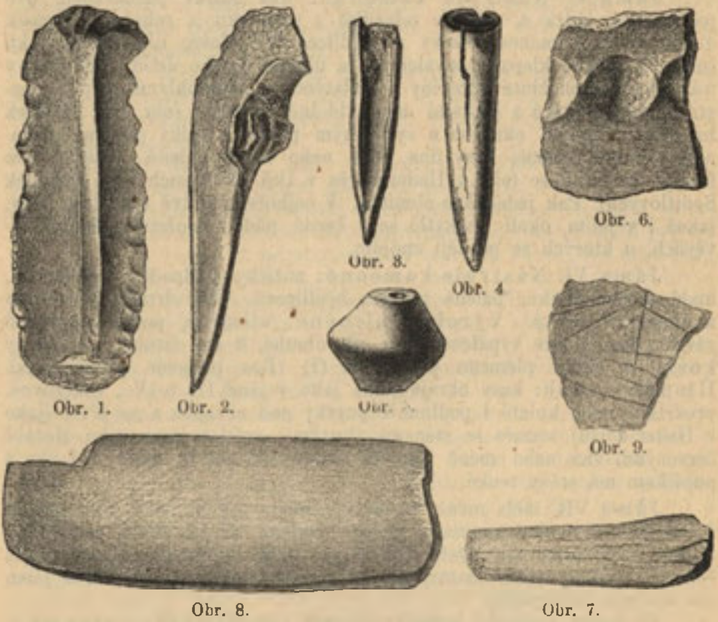
Ve sbírce brněnské techniky uloženy jsou kroužky (náramky) z lastur vyřezané, které asi odtud pocházejí. Ve sbírce p. V. Bachlera je krásné, velmi dlouhé dlátko kamenné z amfibolitu a džbánkovitý hrneček nápadný svou vrytou ornamentikou, jejž také asi sem zařaditi sluší. Hrneček ten má malé rovné dno, je nepříliš břichatý a pod okrajem trochu súžený; od okraje až ke dnu vryty jsou rovnoběžné čárky, mezi nimiž trojí vzorek skupenin vrytých bodů v desíti polích se střídá. (Obr. 10. na str. 7.)

Podobně ozdoben je celý povrch džbánkovitého hrnečka ze Šlapanic u Brna, jejž kustos brn. zemsk. muzea p. M. Trapp ve „Zprávách c. k. ústř. komise pro zachování památek ve Vídni" v roč. 1867. popisuje; jenom že tam vzorky sestávají z přímek, z vlnic a pak z krátkých

kolmic. Tato nádobka připisuje se době bronzové. Byloby sice dosti možno, že i náš hrneček krumlovský z doby bronzové pochází a s hroby popelnicovými, jež později popíšu, souvisí; mně se to však nezdá pravdě podobným.

Zvěřena osady neolitické: skot krátkorohý (Bos brachyceros Rütim.), větší druh hovězího dobytka (Bos taurus L.), velký druh skotu plemene pravěkého (Bos plemeno primigenius) (?), ovce, koza (?), jelen, srnec, prase bahenní (Sus palustris Rütim.), zajíc, bobr a mušle (Unio).

Důležitým zdá se mi tu okolnosť opětovně zjistiti, že v jedné jámě bydlecí též této neolitické osady, jak jsem to již opětovně při takových osadách v Čechách zjistil, kosti z lidské kostry nalezeny byly. (Odkazuju v té příčině na svůj článek ve „Zprávách antrop. spol. ve Vídni“ 1886.: Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, III. díl).

Nálezy z neolitické osady u cukrovaru Krumlovského.*)
Obr. 1. pazourkový nůž; 2. kostěná dýka; 3. kostěné šidlo; 4. hrot oštěpu z parohu jeleního; 5. hliněný přeslen; 6. a 9. střepiny; 7. hladidlo ze žebra; 8. brousek.

2. Pohřebiště z doby kovové blíž cukrovaru krumlovského.

a) *Hroby popelnicové.*

Veliká popelnice, na kterou jsem při samém začátku svého kopání sotva 20 cm. pod povrchem narazil, stála kolmo, ale obrácená hrdlem dolů; v hrdle ležel na celině veliký plochý kámen. Dno popelnice nahoru

*) Štočky obrázků tohoto článku — vyjma čís. 12., 16. a 36. — laskavě zapůjčila Antropologická společnosť vídeňská.

obrácené jakož i jedna strana její byly porušeny; podařilo se však sestaviti tuto nádobu, kterážto nyní jakožto jedna z největších popelnic sbírky c. k. přírodozpytného dvorního muzea ve Vídni krášlí. Naplněna byla pouze popelnatou hlinou; ježto dno porušeno bylo, mohla vlhkosť do ní vnikati a popel mrtvoly rozpustiti. Popelnice tato je z tmavošedé hlíny pouhou rukou urobená; tuhou natřena není; má malé dno a velký otvor, okraj hrdla je na ven vyhrnut, pod ním běží vyvýšený pás s malým žlábkem uprostřed, čtyřmi masivními mostky přetrženým. Výška 65 cm., průměr dna 20 cm., největší průměr na břiše 63 cm., průměr otvoru 45 cm. (obr. 11. na str. 8.).

Přímo vedle této popelnice ležely úlomky mísy tvaru číšovitého (možná že pokličky, křidýlky) se súžujícím se hrdlem, vyhrnutým na ven okrajem a s malými hrbolky na kraji břicha; zhotovena je pouhou rukou a zvenčí natřena tuhou.

Kolem popelnice ležely roztroušeny v zemi úlomky nádob a sice: kusy dna, kusy okrajů s kulatými pupíky a okrajem dovnitř ohnutým, provrtaná ouška; všecko shodovalo se se střepinami z jámy V. a VI., potom kus veliké nádoby s tlustými stěnami, jež zdobí důlky, vtlačením nehtů způsobené a do červena vypálené kusy omítky; všecky tyto předměty jsou z doby neolitické a dostaly se, když hrob byl zasypán, zároveň s hlinou do něho. Dále uvádím zub skotu krátkorohého (Bos brachyceros), přednártní kosť prasete bahenního (Sus palustris) a žebro se vrubem zaříznutým.

Obr. 10. Nádobka z neolitické osady u cukrovaru krumlovského.

Takovýchto hrobů popelnice chovajících bylo tu dle výroku bývalého ředitele továrny p. V. Bachlera mnoho; popelnice byly různé velikosti a stály v zemi po většině obráceny dnem vzhůru, byly většinou rozbity a obsahovaly z pravidla jenom zbytky popelu.

S těmito hroby popelnice obsahujícími souvisí bezpochyby dva stejné palstávy, které v tomto pohřebišti nalezeny byly a z nichž jsem jeden, který jest majetkem pana V. Bachlera, ohledal. Jsou to ploché celty souhlasící co do tvaru bezmála úplně s oněmi třemi kusy z Poštorné v Dol. Rakousích, které Szombathy v XIII. sv. Zpráv antropologické společnosti vídeňské pod číslem 22. vyobrazil; s tím toliko rozdílem, že palstáv mnou ohledaný uprostřed tělesa jilce je poněkud širší a tlustší. (Obr. 12. na str. 9.). Kam se druhý exemplár poděl, nemohl jsem vyzvěděti.

Jilec je úzký a tlustý, na hřbetě hranatý; ostří je široké a ne příliš ohnuté, laloky zastávající okraje vysedlé běží od týlce až bezmála k ostří. Délka 12·8 cm., šířka při ostří 5·7 cm., uprostřed jilce 2·5 cm., na týlci 3 cm. Tlouštka uprostřed jilce 1·2 cm., nad okrajem 2 cm.

U Poštorné vyskytují se hroby žárové i kosterné a nebylo zjištěno, kterému z obou těchto druhů nalezené tam ploché celty náležejí. Ježto za to mám, že popsané hroby žárové u Mor. Krumlova jsou starší nežli hroby kosterné, o kterých později řeč bude, a poněvadž celty tam nalezené starobylý tvar mají, který náleží pravé době bronzové, jež období halštatskému předchází, domnívám se, že tyto celty pocházejí z hrobů žárových.

b) *Hroby kosterní.*

Hrob I. Ve vzdálenosti asi půldruhého metru severovýchodně od hrobu žárového narazil jsem na hrob s kostrou ležící v prsťnaté zemi jen 40 cm. hluboko pod povrchem a to částečně na štěrku Byl to jednoduchý hrob bez jakékoli stavby kamenné; kostra ležela na pravém boku skrčena, tváří obrácená k východu. Byla úplně zachovaná, ale tak zpráchnivělá, že se kosti po dotknutí drobily. Lebka vyzdvižena byla i s hlinou na ní lpící vjednom, rozpadla se však přese všechnu opatrnosť přece. Byl to člověk dospělý, ne starý, veliký, ale ne příliš silný; zachovalý levý vřeten je 23·2 cm. dlouhý; na kosti holenní viděti uprostřed starý lom. U temene lebky stál malý hliněný pohárek, za zády malá miska, v jejíž středu druhý malý pohárek ležel; v předu u nohou byl rozbitý hrnec a úlomek mísy. Mísu za hlavou stojící bylo možno vyzdvihnouti bez porušení; je ze šedožluté hlíny pouhou rukou pěkně urobená, slabě pálená, uvnitř tmavá, pod okrajem trochu súžená a malým ouškem opatřená. Výška 7·4 cm., průměr otvoru 18·2, největší průměr 18·5, průměr dna 7·5 cm. (obr. 13. na str. 10). Pohár v ní uložený je z téže látky pouhou rukou vyroben a ouškem opatřen. Výška 7·2, průměr hrdla 7·2, největší průměr 8·4, průměr dna 4·1 cm. (obr. 14. na str. 10). Koflík u temene hlavy leževší je předešlému velice podoben. Výška 5·7, průměr hrdla 5·7, největší průměr 8, průměr dna 5·1 cm. (obr. 15. na str. 10). Hrníček u nohou leževší je z téže látky jako předchozí nádoby pouhou rukou, dosti primitivně, zhotoven; má jedno ucho a jeho otvor je širší nežli tělo. Výška 11·6, průměr hrdla 12·2, největší průměr 11·8 cm.

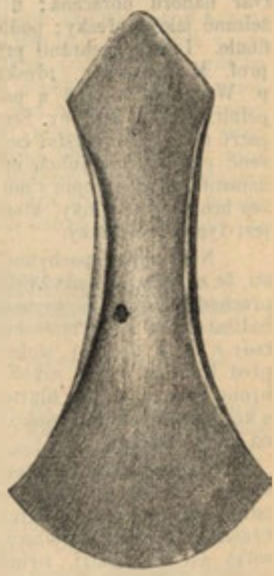

Obr. 11. Popelnice z hrobu žárového od cukrovaru krumlovského.

Z předmětů náležejících době neolitické, které při zasypání hrobů s hlinou do něho se dostaly, nalezeny byly: trojhranný odštěpek pazourku, jehožto hrot náhodou ležel proti částečně otevřenému šípovému stehu lebky poněkud se stran smáčknuté, a který by badateli nezkušenému byl zajisté zavdal podnět ku dalekosáhlým, ale zcela mylným úsudkům; mimo to byly zde: úlomek nádoby s velkým, rovným dnem, kusy okraje s pupíky vzhůru vyčnívajícími a hrubé, uvnitř žlutě natřené kusy stěn osudí.

Hrob II. Dva metry od tohoto místa k východu narazil jsem na širokou, 1·8 m. hlubokou jámu, která byla úplně černou hlinou vyplněna a jenom několik málo střepin přerůzných forem obsahovala. Zrovna vedle ní objevil se hrob s kostrou, který však jenom obě dolní okončiny a pravé předloktí s rukou — kromě zbytků osudí — obsahoval. I tento nález poskytoval by bujné fantazii široký podklad k domněnkám o mrzačení mrtvol; tomu však není tak. Dávno potom, když přestali zde

pohřbívati — zajisté však již před delším časem — vykopána zde byla za nějakým neznámým účelem zmíněná jáma, při čemž uhozeno bylo na lebku a trup kostry ve skrčené poloze ležící; lidé vzali lebku, kosti trupu, levou ruku a pravé rameno a pohřbili to snad na hřbitově; vedle jámy oné zůstaly jenom ještě spodní okončiny a pravé předloktí v neporušeném zbytku hrobu ležeti. Jáma pak zasypána byla opět prsťnatou zemí a obsaženými v ní střepinami. Kostra ležela zajisté tváří obrácena k jihovýchodu a nebyla v jedné řadě s kostrou svrchu zmíněnou. Náleží silnému, velkému člověku; zachovala se sotva trochu lépe než onano. Kosť stehenní jest na jablce trochu porouchána, délka 46 cm.; kosť holenní je silně platyknemická (plochá), délka 38·9; její průměr uprostřed z předu do zadu 3·4, z leva na pravo 1·8 cm.; kosť lýtková je 37 cm. dlouhá, kosť přednártní II. 8 cm., tedy velmi dlouhá; články prstců naproti tomu jsou krátké, ale silné.

Obr. 12. Plochý celt bronzový z pohřebiště žárového od cukrovaru krumlovského.

Z nádob vyskytly se tu: rozpadlá, malá nízká a hodně břichatá popelnice s krkem dovnitř ohnutým a okrajem mírně vyhrnutým, zevně i vnitř černá z tmavohnědé plavené hlíny vyrobená; úlomek hrdla větší nádoby s ven vyhrnutým okrajem, vnitř i zevně tuhou natřené, pouhou rukou z téže látky zhotovené; kusy okrajů malých pohárovitých misek s okrajem dovnitř ohnutým, zevně i vnitř uhou natřených; jeden kus opatřen pupíkem; úlomek stěny pěkně ozdobené nádoby z platvené žlutošedé hlíny, uvnitř žluté, zvenčí červeně natřené, s tuhovou ozdobou sestávající z klikatých čar na červené půdě; nádoba tato připomíná typ halštatský.

Dal jsem ještě v širším okolí těchto hrobů směrem k východu a severu téměř až ku plotu kopati, aniž při tom co objeveno bylo. Podle střepů a zvířecích kostí na poli severně za plotem porůznu nasbíraných táhla se neolitická osada tímto směrem ještě dále. Takových hrobů s kostrami, jako jsou svrchu popsané, objeveno zde dle výroku pánů V. Bachlera a A. Vorlíčka mnoho; většina koster, ne však všecky, ležela na boku ve skrčené poloze a nalezeny byly při nich vedle malých popelnic též předměty bronzové a železné.

Z kovových předmětů, které jsou majetkem p. V. Bachlera, uvedeny buďtež následující: malá pěkná fibule (spona) bronzová ze skoré doby laténské, velmi podobná oněm, které jsem popsal ze Sulevic v Čechách (Beiträge zur Urgeschichte Böhmens III. část. Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien, sv. XIX. 1889. tab. I.), jenom štíhlejší: kolečko patky, která k oblouku přiléhá, je ploché a třemi kroužky ozdobené; náramky doby laténské; ploché prsteny, obzvláště pak diadém z tenkého plechu bronzového s podélnými řadami vtlačených bodů

primitivní práce. Diadém tento ovinut jest ještě kolem úlomku dětské lebky; dle zeleného zbarvení kostí lze zjistiti jeho někdejší polohu. Při této kostře ležely také dva malé, spirálně stočené, hladké náramky pro něžné ruce. Ze železa zasluhuje zmínky malý kroužek, jehož tělo je čtverhranné se žlábkem na boku; potom dva pěkné oštěpy se štíhlým tělem, uprostřed něhož žebro ostrou hranou vyčnívající směrem ku hrotu běží. Jeden z nich přenechal mně p. V. Bachler pro mou sbírku. Délka těla jeho obnáší 25 cm, šířka 3·8, délka otvoru týlního 9·2, zevnější průměr 2·4 cm. (obr. 16. na str. 11.).

O poloze kostry jedné měl pan správce A. Vorlíček tyto poznámky: poloha natažené kostry od západu k východu, hlava k západu, tvář nahoru obrácená; u levé ruky malá popelnice, u pravé polovina železné jakési přesky; podle nárysu této byla to však bezpochyby železná fibule. Lebku zachránil prý prof. Makovský, přesku p. Waniek v Brně a popelnici p. V. Bachler. Sem patří též ještě množství červeně natřených a tuhou ornamentovaných střepin v museu brněnské techniky, které jeví typus halštatský.

Není zajisté pochybnosti, že nacházejí se zde hroby přechodní doby z periody halštatské do skoré laténské tedy z VI., V. nebo IV. století před Kristem a sice nikoliv hroby řadové, nýbrž hlavně s kostrami ve skrčené poloze na boku ležícími.

Bronzová naušnice s esovitým zakončením domněle odtud pocházející a ve sbírce brněnské techniky uložená, sotva asi sem patří, nýbrž pochází spíše z jiného mladšího naleziště blíž Mor. Krumlova, na něž je okolí toto tak bohato.

Obr. 13.

Obr. 14.

Obr. 15.

Z hrobu kosterného u cukrovaru krumlovského.
Obr. 13. mísa, 14. a 15. pohárky.

O střepinách hliněných nádob doby kovové, které jsem ve svrchních vrstvách neolitických jam a v jejich okolí nalezl, jakož i o celých, povětšině prostředně velikých a malých popelnicích ve sbírce p. V. Bachlera chovaných nedá se veskrze s jistotou tvrditi, zdali náležejí době bronzové, halštatské či laténské, přece však třeba nález jejich zaznamenati.

Při jámě III. Úlomky malých tlustostěnných, vnitř i zevně tmavých misek s okrajem dovnitř zahnutým; kusy kraje velikých nádob s ústím silně ven vyhrnutým, vnitř i zevně jako tuha černých anebo uvnitř tuhou a zevně světležlutavěčerveně natřených; malý klenutý kousek dna; kus boku veliké nádoby s nátěrem tuhovým, ozdobené rovnoběžkami obloukovými a skupinami bodů; úlomek mísy s tenkými stěnami, zevně černé,

uvnitř s nátěrem tuhovým a s ozdobou sestávající hlavně z polí, klikatým směrem kolem nádoby běžících a napříč čárkovaných, částečně ze vtlačených kulatých plošek v koutech klikaté čáry.

Při jámě IV. Úlomky plochých malých i větších mis s okrajem dovnitř ohnutým; úlomek malého asi 4 5 cm. vysokého hrnečka s krajem ven ohnutým; kus hrdla veliké nádoby s klikatými vruby pod krkem na břiše nádoby (obr. 17. na str. 12.); úlomek malé baňaté nádobky s vyhrnutým okrajem a s klikatou ozdobou kolkem vtlačovanou, z krátkých čárek sestávající a okrouhlými ploškami v rozích opatřenou (obr. 18. na str. 12.); střepina jiné nádoby, stejně ozdobená; kus okraje ze žlutavěčervené hlíny, dobře pálené, s vyčnívajícím ohnutým koncem. (Ansa?)

Při jámě V. Kus stěny osudí s krkem ven ohnutým, pod krkem nalezá se podkovitý vyvýšený pás (obr. 19. na str. 12.); kus kraje s vyčnívajícím, masivními mostky přetrženým žlábkem pod okrajem, ozdoba to stejná jako na veliké, pod č. 11. vyobrazené popelnici; střepiny misek s okrajem dovnitř ohnutým; jedno veliké a jiné malé provrtané ucho; boční kusy hrubými kolmými čarami opatřené; klenutý kus dna; střep pohárku s velkým kulatým uchem, z tmavé jemné hlíny páleného, jehož průměr otvoru je 9 (?) a výška 6 (?) cm. Všechny uvedené střepiny jsou více neb méně tuhou natřeny. Dále kusy dna i stěn veliké ploché pálené nádoby s tlustými stěnami, zevně černé, uvnitř žlutě natřené, na

Obr. 16. Železný oštěp z pohřebiště kosterného od cukrovaru krumlovského.

dně nalezá se tuhový kruh s křížem uprostřed, na vnitřní stěně nepravidelné tuhové proužky (obr. 20. na str. 12.); kus stěny veliké baňaté nádoby, vnitř i vně žlutě natřené, zevně tuhovými klikatými proužky ozdobené (připomíná halštatský ráz); dutá kuželovitá nožka nádoby tlustostěnné ze žlutavěčervené hlíny, ne příliš pálené.

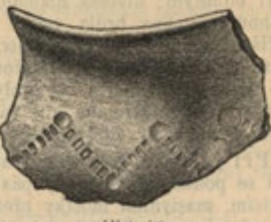
Při jámě VI. Veliké ucho, kusy okrajů se stěnami rovnými a silně ven ohnuté; boční kusy s malými pupíky (obr. 21. na str. 12.).

Z nádob chovaných se sbírce p. V. Bachlera uvedeny buďtež následující: hluboká mísa s jednoduchým okrajem, na boku s dvojitým uchem. Popelnička hodně baňatá s malým dnem a širokým, zpříma vystupujícím hrdlem; na břiše skupiny kolmých čárek, a dva protilehlé provrtané pupíky; nad nimi je okraj krku s obou stran několikrát provrtán; byla tedy těmito pupíky a krajem krku několikanásobná tenká šňůra provlečena. na které se nádoba nosila. Jiná popelnička téže podoby s tím rozdílem, že kraj krku je trochu ven ohnutý a ozdoba na těle že sestává ze čtyr podkovitých vyvýšených pásků (obr. 22. na str. 12.). Nízká široká popelnice s dvěma protilehlými vlnitými vyvýšenými pásky na těle, výška 23·6 cm., šířka 13 cm., největší průměr 29·6 cm., průměr otvoru 18 cm. (obr. 23. na str. 12.) Popelnička rovnající se tvarem první z obou uvedených, s pupíky pod hrdlem, kolem břicha dokola běžící brázdu s polokruhovitými ozdobami, nad ní na jedné straně uprostřed břicha kulaté ucho.

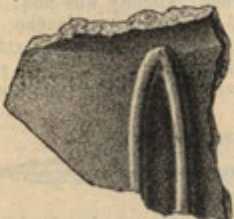
Pan A. Vorlíček odevzdal mně konečně výkres ozdobného hliněného kořflíčku, jehož majitel není nyní znám. Nádobka tato je 4 cm. vysoká a 6·5 cm. široká a měla bezpochyby ucho od okraje až ke dnu sahající (obr. 24 na str. této).

Obr. 17.

Obr. 18.

Obr. 19.

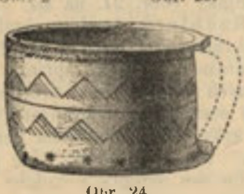
Obr. 20.

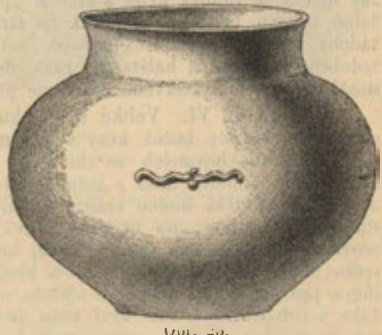
Obr. 21.

Obr. 22.

Obr. 24.

Obr. 23.

Obr. 17.—24. Nádoby a úlomky z nádob doby kovové z jam při cukrovaru krumlovském.

II. Hradiště na Leskounu.

Hřbet vystupující z pahorkův u Krumlova táhne se na jihovýchod směrem k Olbramovicím a sestává ze tří souvislých, horskými sedly

spojených homolí, z nichž poslední a nejvyšší (386 m.) jménem **Leskoun***), také Lesková, známa jest. Státní dráha objíždí na západní straně tuto horu, jejížto vrchol jest ozdoben křížem, směrem ku stanici Olbramovicím, poslední to stanici před Krumlovem, kterážto stanice však od osady Olbramovic jednu hodinu je vzdálena. Na severním svahu je hora zalesněna, na jižním a na vrcholku lysá. Balvany syenitové žuly vyčnívají tu porůznu a sice jak na svazích tak na vrcholu. S tohoto přehlednouti lze směrem jihozápadním širou úrodnou rovinu olbramovickou až k Pálavským horám a na jihovýchod rovinu řeky Moravy. Hora tato vystupuje jako vysoká stráž do této roviny a byla pro svá kdysi mnohem vyšší skaliska na vrcholu velmi příhodna pro pravěkou osadu a později pro ohražené místo.

První zprávy o osadě na Leskouně podal známý neunavný badatel a veterán moravských antropologů pan Dr. J. Wankel r. 1872. pod názvem „Urgeschichtliche Ansiedlung auf dem Misskogel“ ve Zprávách antropologické společnosti vídeňské, II. svazek, se zdařilým půdorysem, na kterém náspy celkem velmi dobře nakresleny jsou. Dr. Wankel vypravuje, že ve hromadách kamení na kopci tom roztroušených na povrchu nalézti lze drtidla, žernovy, brusy, kamenná dlátka a střepiny, že ve výmolech spatřiti lze odštěpky křemenné, pazourkové, jaspisové atd., jaké na Manhartské a Vítově Hoře v Dolních Rakousích se vyskytují. Na jednom místě nejhořejšího náspu dal kopati a nalezl: kusy hliněné omítky, střepiny s důlky prstem vtlačenými do vyvýšených pasů, přesleny, kamenný nástroj, jehož jedna strana je mírně klenuta (hladidlo), nožíkům podobné odštěpky pazourkové a jaspisové a kosti zvířecí. V úplném souhlasu s našimi tehdejšími názory o takových osadách, praví na konec Dr. Wankel: „Dobou, ve které tato osada trvala, může býti jenom první doba bronzová.“

Náspy, kterými tento kopec je opevněn, jsou velmi rozsáhlé a průběhem dlouhé doby značně rozpadnuté; místy byly zajisté několik metrů vysoké; jsou nasypány z kamení hlinou zemitou pokrytého. Vrchol hory tvoří dnes plocha poněkud nerovná, ze které podnes porůzná skaliska vyčnívají, mezi nimiž prsťnatá černá země velmi nestejné hloubky se prostírá, která vespod značně popelnatou se stává a místy dole v nesmíšenou vrstvu popelu přechází. Celá tato dosti rozsáhlá plocha obklíčena je kolkolem kamenným náspem, druhdy travou porostlým, který jenom na severní straně malé přerušení vykazuje. Na této straně spadá svah srázně dolů, pročež tu není náspů; nejmírnější svah je na straně jihovýchodní; tam nasypán je také napřed krátký druhý val, který pak třetím delším náspem obklíčen jest; tento ztrácí se na severovýchodě, kde se svah stává strmějším a běží na jihozápadní straně až k prvnímu náspu, s kterým se tam spojuje; vedle tohoto místa vedla bezpochyby cesta na homoli. Čtvrtý, nejspodnější násyp počíná na straně jihovýchodní, objímá náspy vnitřní a táhne se k severu až k samému sráznému svahu; na jižní straně je násyp tento přerušen a zdá se, že tam byla opevněná vrata.

---

*) Nejspíše od „líska, léska“, vrch lískami zarostlý, podobně jako „lichoun“, osamělý vrch u Horšova Týna, od „lichy“. Německé jmeno Leskouna „Misskogel“ nejspíše znetvořeno ze slovanského „leskoun“.

Vnitřní plocha hradiště jakož i nejvnitřnější val byly za poslední doby od dělníků z blízkých Zábrdovic téměř úplně prohrabány. Vedle pověsti ve slovanském obyvatelstvu okolním rozšířené, že za nočního času šediví mužíci, duchové to bývalých pohanských obyvatelů, na tomto kopci se proháněji — upomínka na někdejší osadu tedy ještě zcela nevymizela — věří obyvatelstvo pevně ještě v jinou pověsť, dle které prý je na této hoře hluboká studně, do níž prý pohané zlatou sochu svého boha kromě jiných pokladů ponořili. Hlavně k vůli těmto pokladům rýpali někteří dělníci ze Zábrdovic, nedbajíce ani zákazu v poslední době vydaného, na kopci; při tom našli pro veliké množství vykopaných nástrojů koštěných a kamenných, přeslenů, hliněných závaží, porůzných předmětů bronzových a pod. dosti odběratelů, jako: zemské muzeum a muzejní spolek brněnský, pány Alf. Janoše, bývalého přednostu stanice v Krumlově, učitele Kniesa v Blansku, Dra. Kříže, v posledním roce pak mne a prof. Mašku. Poptávka po těchto předmětech svedla dělníky, jak jsem shora vypravoval, ku nápodobení a fabrikaci nálezů.

Při svém zkoumání shledal jsem následující: Kamenné, hliněné a koštěné výrobky vyskytují se předně v popelu nejspodněji ležícím a ve vrstvě popelité černé země, bezprostředně na něm ležící; střepiny vyšších vrstev černé země mají mladší ráz. Nejvnitřnější násep spočívá na popelité zemi a na popelu; jenom v tomto náspu vyskytlo se poměrně skrovné množství bronzových zbytků. Byla zde tedy osada n e o l i t i c k á, a prohlubiny mezi skalami byly k tomu velmi příhodny. Tato osada zajisté velmi dlouho trvala a byla z části současná s osadou u cukrovaru krumlovského; ona trvala až do nejnovějšího období jejího, t. j. do období kalpolitického či kamenného nejmladšího. Teprva později, za doby kovové byla hora opevněna a kamennými náspy otočena, jako se to na Moravě v Čechách a bezpochyby i v Dolních Rakousích často stávalo. Zdali pak ještě i za těch časů tato výšina za t r v a l o u osadu sloužila, o tom bych pochyboval; zdá se spíše, že vyhledávána byla jen jako útočiště za nebezpečí válečného, ačkoli se následkem porůzných nálezů upírati nedá, že se zde i pak ještě lidé po delší dobu zdržovali.

Systematicky prohledán Leskoun dosud není. Poněvadž prostory mezi náspem nejvnitřnějším a ostatními ještě neporušeny a po většině černou, arci jen místy střepinami promíšenou a travou porostlou zemí pokryty jsou, dají se další nálezy pravděpodobně očekávati; avšak hlavní naleziště na vrcholu je již úplně proryto a vykořistěno.

1. Neolitická osada na Leskouně

V ý r o b k y k a m e n n é: Krátké, úzké, delší i kratší nože pazourkové, pilky pazourkové (obr. 25. na str. 16.) a rohovcové, rovněž klepadla a drtidla; pak malé šipky pazourkové, malá i dlouhá úzká dlátka, malé i větší kamenné mlaty, provrtané kamenné sekery a kamenná kladiva různé velikosti, ano i tvaru prohnutého (kalpolitického) Zvláště nápadna jsou velká, těžká kladiva kamenná (obr. 26. *a* na str. 16. pohled zpředu, 26 *b* pohled se strany) se zakulaceným hřbetem, které asi jen za mlaty válečné sloužily. Kamenná kladiva tvaru zcela stejného nalezl J. P a l l i a r d i u Znojma.[1]) Dále brusy a velké množství hladidel t. j.

[1]) Padělaná kladiva kamenná mají zpravidla rovné plochy a hrany, díry jsou povětšině veliké.

kamenných nástrojů různých tvarů, majících plochu buď rovnou nebo klenutou a značně uhlazenou, a upotřebovaných ku hlazení; často je to pouhý valounek, mající značně uhlazenou plochu, kterou se hladilo; již Dr. Wankel mluví o jednom kamenném dlátku, které však na místě ostří má klenutou, hladkou plochu Zvláštností jsou malé dvojité koule, kterých snad jako závaží bylo používáno. Také úlomky všech tuto uvedených výrobků kamenných jakož i vývrtky četně se vyskytují

Výrobky koštěné: Hroty koštěné, šidélka (obr. 27. a 28. na str. 16.) i šidla (obr. 29.) také děrou opatřená, jakož i menší hroty vyskytují se ve všech velikostech, jako zvláště ze staveb kolových ve Švýcarech a u Lublaně známy jsou, s nimiž co do tvaru souhlasí; pak hroty oštěpů (obr. 30. na str. 16.) a silné dýky koštěné (obr. 31. na str. 16.), jaké i v Krumlově jsem vykopal; pak provrtané zuby a ohnuté nástroje ze špičáků prasečích; dlátka koštěná jsou velmi četná. Velkým počtem zastoupena jsou hladidla koštěná (škrabadla) v nejrůznějších tvarech (obr. 32. na str. 16.); jsou to často jednoduché úlomky kostí hovězích, které na jedné straně ukazují rovnou, plochou nebo klenutou a přihlazenou hranu; tu i tam jsou i větší plochy uhlazeny; já sám jsem několik takových nástrojů vykopal. Tato četná kamenná i koštěná hladidla charakterizují tuto osadu. K čemu asi bylo jich upotřebováno? Že by jimi byly hlazeny bývaly nádoby a kůže, k tomu zdá se nám býti jejich počet příliš velikým. Poněvadž mnohé, nade vši pochybnosť pravé nástroje koštěné na nespracovaném konci svém žádných stop upotřebení nevykazují a hrany tam ještě ostré jsou, jest pravděpodobno, že zde hotoveny byly zásoby takových výrobků. Zmínky zasluhují také vidlicovité a ozubené výrobky koštěné, které se podobají oněm, jež Palliardi na hradišti křepickém nalezl a právem asi za nástroje hrnčírské pokládá, jimiž dělány ozdoby na nádobách

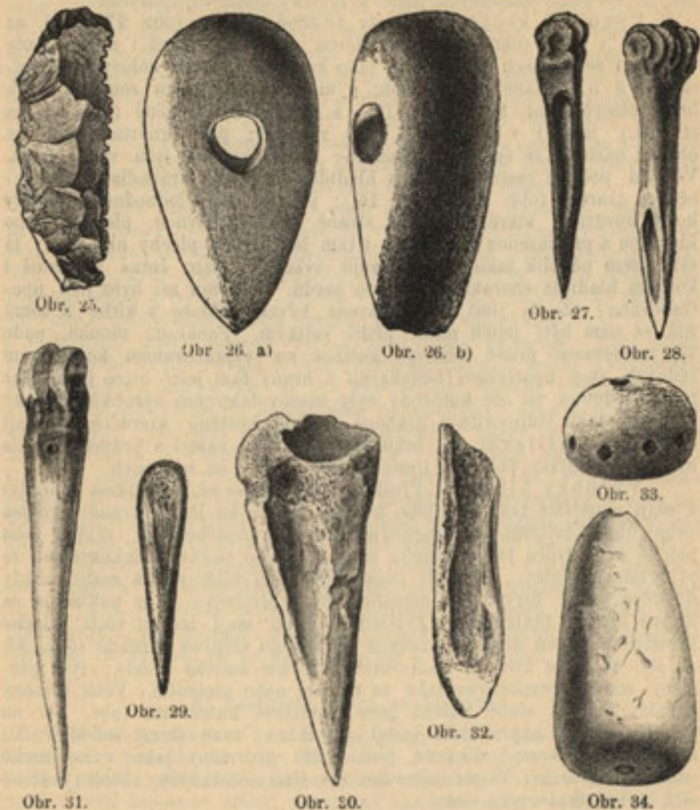
Výrobky hliněné: Přesleny vyskytují se ve převelikém množství a mají ponejvíce tvar dvojitého kužele, někdy na jedné straně rovnými nebo obloukovitými, veškrabanými paprsky ozdobeného; zřídka jsou ploché nebo tvaru jednoduchého kužele anebo sestávají dokonce jen ze provrtané střepiny. Největší počet jejich má však jenom malé, někdy dokonce šikmé díry; tyto nemohou býti přesleny; já je pokládám za niťové závaží tkalcovské. Zvláštní podobu mají trochu větší, ploché přesleny s malou dírkou, opatřené na obvodu slepými dírkami (obr. 33. na str. 16.), ve kterých bezpochyby dřevěné kolíčky vězely; tyto přesleny souvisí bezpochyby také se tkaním nebo pletením. Větší hliněná závaží, vesměs slabě pálená jsou povětšině kuželovitá (obr. 34. na str. 16.) a buď napříč nebo podél provrtána; také formy schodničníku se naskytují; tvary válcovité jsou podél provrtány jako v neolitické osadě krumlovské. Všemi takovými závažími obtěžkávány nikoli rybářské sítě, nýbrž tkalcovské stavy.

Ze hliněných nádob vyskytují se masivní, malé, ploché talířky (misky) se širokým plochým dnem a nízkým okrajem; zevnčí ozdobeny jsou hustými dolů sbíhajícími žlábky; jsou ze žluté hlíny a slabě páleny; výška 4·2, průměr dna 9·3, největší průměr 15·2, průměr ústí 14 a tloušťka stěn 1·6 cm.

Střepiny z nádob mají většinou tlusté stěny, jsou hrubé a opatřeny na vyvýšených páscích důlky prstem vtlačenými nebo prostými důlky kolem hrdla nebo vřezanými ležícími křížky kolkolem okraje hrdla;

také jsou opatřeny skupinami malých hrbolků, hrubými kolmými čarami, pak kulatými oušky, provrtanými oušky, pupíky — tedy po většině jako v neolitické osadě u Krumlova.

Z té okolnosti, že se tu naskytují kusy slabě pálené **omítky** s otisky prutův a dřev, třebas ne ve velikém množství, dá se souditi na to, že tu stávaly kdysi chatrče.

Výrobky kamenné, koštěné a hliněné z neolitické osady na Leskouně.

Obr. 25. pilka z pazourku; 26. kamenný mlat a) pohled z předu, b) se strany: 27., 28. koštěná šidla; 29. koštěné šidélko; 30. koštěný hrot oštěpu; 31. koštěná dýka; 32. koštěné hladidlo; 33. hliněný přeslen; 34. hliněné závaží.

Zvěřena: Ze zbytků kostí, které jsem tu nasbíral, mohl jsem zjistiti následující zvířata, spořádaná podle toho, jak často se vyskytují: Bos brachyceros Rütim. skot krátkorohý, Ovis aries L. brav, Sus palustris Rütim. prase bahenní, Bos taurus L. skot prvního větší, Bos

plemeno primigenius skot plemene turového, Equus C. minor Woldř. kůň menší a Canis f. intermedius Woldř. pes středovelký. Ježto čelisti tohoto posledně uvedeného zvířete, psa to ovčáckého, byly roztlučeny, zdá se, že obyvatelé jeho maso požívali.[1])

2. Pozůstatky z doby kovové na Leskouně.

Z doby, od které na zbytcích osady neolitické náspy zřízeny byly, viděl jsem v muzejích brněnských pramálo nálezů; několik zajímavých kusů má důst. pan farář ve Vedrovicích, já a c. k. dvorní muzeum ve Vídni. Zdali a co mají pánové: Janoš, Dr. Kříž, prof. Maška a učitel Knies, nevím, mnoho toho asi nebude; dělníci ujišťují, že dosud velmi málo bronzů, a to bezmála jenom v náspu nalezli.

P ř e d m ě t y b r o n z o v é: Ve sbírce pana faráře vedrovického dobře zachovaná, ozdobená dýka, pak šídlo v rukojeti z kosti přednártní ovčí, druhý takový exemplár je ve sbírce mojí (obr. 35. na str. 18.). Ve sbírce muzejního spolku brněnského jsou jehly s plochými hlavicemi. Dva závitkovité náramky získal prý p. Knies. Velmi zajímavá je jehlice na háčkování, v c. k. dvor. muzeu vídeňském a ve sbírce mé. Jehlice tato má mírně ohnutý, jemný konec, na druhém je na plocho sklepána a laloky jsou dohromady ohnuty do podlouhlé trubičky, skrze kterou probíhala nit (obr. 36. *a*, *b*, na str. 18.). Kromě několika jehlic pracovních trochu jiného tvaru popsal jsem zcela stejnou jehlici z jednoho hromadného nálezu u Plavnic v jižních Čechách. (Beiträge zur Urgeschichte Böhmens, 3. část, I.—IX., obr. 8. a 9. v Mittheil. der Anthrop. Gesellschaft in Wien, sv. XVI. 1886.). Ještě dva jiné, poněkud defektní exempláry z Leskounu chovám ve své sbírce, jeden nalezá se v národním muzeu v Brně. Dále mám: plochý celt s kulatým týlem a zakulaceným ozdobeným ostřím, okraje jilce jsou slabé a vysedlé. Délka 19·2, šířka na jilci 2·2, uprostřed 1·6, při ostří 4·4 cm. (obr. 37. na str. 18.); tento celt náleží vlastní době bronzové. Fibuli bronzovou s jednostranným závitkem, jednoduchou ve špici vybíhající patkou, na oblouku ozdobenou křížkem; délka 5·3 cm. (obr. 38. *a*, *b*, na str. 18.); z doby halštatské; úlomek tlustého dlátka, dvě šipky (obr. 39. a 40. na str. 18.), z nichž druhá je z bronzového plechu vykrojena; pak závitkovou trubici z drátu, fragment závitkového náramku z kulatého, mírně tlustého drátu a úlomek měděného na prst tlustého polokruhu.

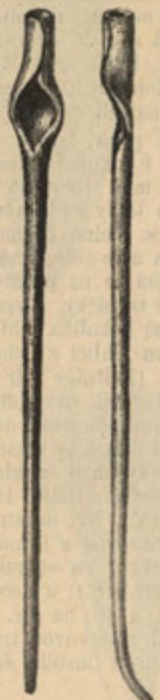
Ze střepin nádob sem patřících zasluhují zmínky: úlomek baňaté nádobky s okrajem mírně ohnutým, zvenčí tuhou natřené; střep z malé břichaté nádobky s ozdobou klikatou, sestávající ze vtlačovaných, napříč postavených čárek, v horních rozích s okrouhlými ploškami; souhlasící s exemplárem pod č. 17. na str. 12. z pohřebiště krumlovského vyobrazeným; je zhotovena ze žluté hlíny a není tuhou natřena. Úlomek nádobky s vypouklými, kolmými žebry na obvodu, podobně jako na nádobách, které Dr. W a n k e l v Býčí skále nalezl. Vzhledem ku plochému celtu, který vedle několika jiných zde nalezených předmětů bronzových pravé době bronzové náleží, a vzhledem k fibuli, která z doby halštatské pochází,

[1]) Od té doby, co rukopis byl sestaven, určil jsem ještě zlomky kostí následujících zvířat: Cervus elaphus L. jelen, Ursus arctos L. medvěd, a Canis optimae matris Jeitt. pes velký (honicí).

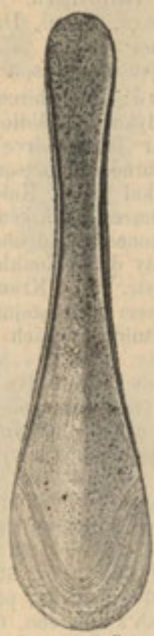
Jest nám tu činiti s dobou přechodní z periody bronzové k halštatské. Uvedené předměty bronzové shodují se — vyjma fibuli — celkem se zmíněným shora hromadným nálezem u Plavnic v jižních Čechách, kdež vedle jehlic pro ruční práce též ploché celty, široký závitek a dlátko nalezeny byly; tento nález nyní dochází do jisté míry objasnění nálezy leskounskými. Nejen že nálezy míst obou jsou současné, ale i týž národ tu i tam sídlel a stejných nástrojů k ruční práci jemné upotřeboval.

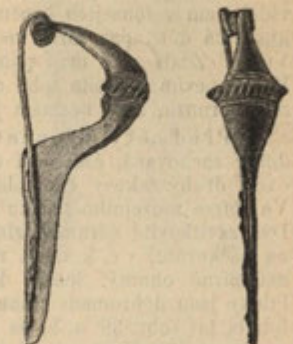
Obr. 35.

a) Obr. 36. b)

Obr. 37

a) Obr. 38. b)

Obr. 39.

Obr. 40.

Bronzové předměty nalezené na Leskouně.

Obr. 35. šídlo s koštěnou rukojetí; 36. a) b) jehlice pracovní; 37. plochý celt; 38. a), b), fibule; 39. a 40. šipky.

Zdá se, že hradiště leskounské nebylo již za doby laténské, za to však v době mnohem pozdější lidem navštěvováno; neboť mám tamodtud velmi primitivní arci, plochou šipku podoby kosočtverce nebo lépe řečeno krátký hrot kopí ze železa s krátkým špičatým jilcem; k tomu se druží kus hliněného síta a střepina nádoby se stěnami velmi hrubými (kotlu?) z hlíny s tuhou smíšené; a takovéto grafitové nádoby pocházejí u nás až i z několikátého století po Kristu.

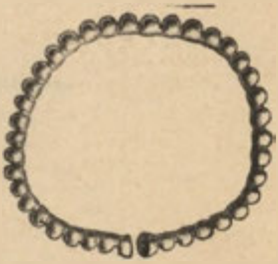
III. Nález u cihelny blíže cukrovaru Krumlovského.

V cukrovaru shledal jsem lidskou kostru zpříma sestavenou, na jejíž dolních okončinách, které byly zeleným rezem, totiž patinou napuštěny, nalezeny byly bronzové kruhy. Také kosti předloketní byly na dolejším konci zeleně zbarveny. Kruhy ty pocházejí z doby laténské a jsou to kruhy ruční, nikoliv nožní. Patrně byly po vykopání s kruhy nožními zaměněny a tyto se asi ztratily. Kostra určena je pro Brno a sice, jak se mi sdělilo, pro „Německý dům“. Nalezena byla při odkopávaní žlutnice v cihelně, jižně nedaleko od cukrovaru stojící a patřící — nemýlím-li se — panu Edvardu Hafnerovi v Krumlově. Kostra ležela dva metry hluboko zcela samotná; ohledal jsem toto místo, z něhož již na všechny strany žlutnice byla odkopána, aniž se na druhou kostru narazilo. Bezpochyby učiněny byly před mnohými léty směrem k cihelně, když tato byla zakládána, nálezy, o kterých však dnes nikdo neví.

Několik set kroků od cihelny směrem severním nalezl jsem však na zoraném poli větší počet roztroušených tmavých a poněkud popelnatých míst se sporými střepinami, které zajisté buď hroby nebo neolitickými jamami budou.

IV. Nálezy u Lesonic.

Ves tato leží jižně od Krumlova a hodinu na západ od stanice olbramovické. Pan hospodárský rada J. Piskáček v Krumlově odevzdal mně pro c. k. muzeum vídeňské náramek bronzový malými hrbolky ozdobený (obr. 41. na str. této), který nejspíše z doby laténské pochází a při zakládání cesty nedaleko jmenované dědiny nalezen byl. Odebral jsem se na to místo, nalezl jsem však pouze několik tmavších míst v obdělaném poli; ačkoli jsem tam žádných střepin neznamenal, myslím přece, že na těchto místech jsou hroby a tento náramek že z jednoho takového hrobu pochází.

Obr. 41. Bronzový náramek nalezený u Lesonic.

Dověděv se od pana revírníka Ferd. Tilšera v Lesonicích, že u samé dědiny nalezeno bylo množství bronzových kruhů, pospíšil jsem tam a přišel jsem právě k tomu, když podomní obchodník je kupoval. Byly to ony známé masivní poloobruče, které dříve okovními oblouky nazývány byly, jimiž však býti nemohou; na Moravě i v Čechách i v jiných zemích nalezávají se velkým počtem z pravidla hromadně; já sám jsem takové kruhy již opětovně popisoval a pokládal jsem je za koňský výstroj. Kustos Szombathy považuje je za kruhy nákrční a skutečně nalezeny byly již podobné kruhy na krku koster, ale dosud jenom velmi ojediněle; ježto se naskytují v tak velikém množství, jako na př. na pobřeží řeky Moravy, odkud jich hojnosť chová budapeštské muzeum, musily by, kdyby jenom tomuto účelu byly sloužily, mnohem častěji na kostrách nalezány býti. Mohlyť zajisté také, jsouce jakožto náramky vedle sebe upevněny, tvořiti částky oruží. Já však myslím, že měly různé účely, mimo jiné bezpochyby sléván vzácný kov do této formy k vůli snadnější dopravě. Naleziště leželo zrovna za jedním domem vesnice v poli a neprozrazovaly ho žádné zvláštní známky; ani střepin jsem tam nenalezl.

V. Nález u Dobřinska.

Pan správec A. Vorlíček odevzdal mně nákres hlazené kamenné sekery z dioritu, která nalezena byla v Dobřinsku, hodinu západně od Krumlova. Délka 8·5; šířka v týle 3·4, uprostřed 4·8, při ostří 4·2, tlouštka uprostřed 1·5 cm.

VI. Nálezy u Zábrdovic.

Asi hodinu na západ od Leskounu objeveno bylo dle udání pana revírníka Ferd. Tilšera na jednom poli u Zábrdovic před lety asi dvanáct hrobů s kostrami; u každé kostry leželo prý kamenné dlátko asi 25 cm. dlouhé; také prý se tam našly jiné neprovrtané nástroje kamenné.

Zvláštní otisk z „Časopisu vlasten. muzejního spolku olomuckého“ roč. 1890.

Nákladem „Vlasten. muzejního spolku olomuckého“.

Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomuci.

OBSAH.